

Belgrad 1739'da Avusturyalılar'dan geri alındıktan sonra 1741'de Hüseyin Ket-hüdâ tarafından cami tamir ve ihya edilmiş ve buraya Hüseyin Kâhya (Husein-céhajina) veya Kâhya Bey (Céhaja-begova) Camii denilmiştir. Ancak XVIII. yüzyıldaki bu tamirden sonra muvakkithâne olarak da kullanılan caminin, minaresine belirli saatlerde bayrak çekildiğinden, halk arasında Bayraklı Cami adı yerleşmiştir. Nitekim 1789 yılında çizilen bir planda caminin yanındaki sokak bu adla işaretlenmiştir. Belgrad'ın üçüncü işgalinden (1789-1791) sonra bütün camiler gibi Bayraklı Cami de herhalde harabe haline gelmiş bir durumda olmalıdır. Bu işgal sırasında Belgrad camilerinde ceyran eden korkunç sahnelerin burada da geçtiğine ihtimal verilir. Belgrad'ın kesin olarak elden çıkması tarihi olan 19 Eylül 1867'ye kadar müslüman cemaat tarafından bakımı sürdürülen ve kullanılan Bayraklı Cami, Knez Mihail Obrenoviç'in 18 Mayıs 1868 tarihli iradesiyle, hademesine Sırp Devleti tarafından maaş verilmek suretiyle resmen İslâm cemaatine tahsis edilmiştir. Bundan sonra bir ara kapatılan cami 1311'de (1893-94) Sultan II. Abdülhamid'in baskısı ile bir tamir daha görmüştür. Bunu belirten Tefvik adlı bir şairin yazdığı ve el yazması levha halinde olan uzun bir tarih manzumesinde Padişah II. Abdülhamid'e ve Sırp Kralı Aleksandr Obrenoviç ile belediyeye teşekkür edilmektedir. Okıç'ın ifadesine göre veliaht Yüsun İzzeddin Efendi I. Dünya Savaşı yıllarında Almanya'ya giderken uğradığı Belgrad'da Bayraklı Cami'ye güzel bir halı hediye etmiştir. II. Dünya Savaşı sırasında cami top mermileri isabetiyle zarar görmüş, 1945'ten sonra bir ara, içine namaz kılar vaziyette bal mumu mankenler konularak acayip bir müze yapılması da düşünülmüştür. 1953-1963 yılları arasında yapılan bir tamirin birçok bakımdan hatalı olduğu görülmektedir. Vaktiyle 250'ye yakın camisi olan Belgrad'ın

ayakta kalabilen bu son camisi bugün hâlâ esas görevini sürdürmektedir.

Bayraklı Cami tamamen kesme taştan inşa edilmiş olup basit bir mimariye sahiptir. Her bir kenarı dıştan 12,80 m. olan bir kare biçimindedir. Üzeri 10,20 m. çapında bir kubbe ile örtülmüştür. Rumeli camilerinde biraz yüksek olan sekizgen biçimli kasnak son tamirde mimari üslubuna çok aykırı düşecek biçimde aşırı yükseltilmiştir. Caminin son cemaat yeri tamamen kaldırılmış, bütün pencerelere Türk mimarisinde benzeri olmayan şebekeler takılmış, alt sıra pencereler dikdörtgen olması gerekirken sivri kemerli yapılmış ve esas cümle kapısına çok ters düşen yuvarlak kemerli bir kapı açılmıştır. Yeni inşa edilen şadırvan ise hem çirkin hem de kullanışsızdır. Cami 1930'dan sonra ibadetler dışında reîsüllemâlık tevcihi gibi önemli dinî toplantıların yapıldığı bir merkez olma özelliğini de kazanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

D. Duriç-Zamolo, "Beograd kao orijentalna varoš pod Turcima, 1521-1867", *Arhitektonsko-urbanistička*, Beograd 1977, s. 23-25, rs. 2-3; Ayverdi, *Avrupa'da Osmanlı Mi'mârî Eserleri III*, s. 11-12, rs. 874-875; M. Deliç, "Turkske starine u Beogradu", *Beogradske opštinske novine*, sy. 1-3, Beograd 1937, s. 69-70; A. Hadžiç, "Bajrakli-džamija u Beogradu", *Godišnjak Muzeja grada Beograda*, IV, Beograd 1957, s. 93-101; Lj. Nikić, "Džamije u Beogradu", a.e., V (1958), s. 163-164; H. Şabanoviç, "Urbani razvitak Beograda od 1521 do 1688 godine", a.e., XVII (1970), s. 26-27; Tayyib Okıç, "Belgrad'daki Bayraklı Camii", *VD*, X (1973), s. 385-401.

SEMAYİ EYİCE

BAYRAKTAR

Osmanlı askerî teşkilâtında bir bölük veya birliğin bayrağını taşımakla görevli kimse.

"Bayrak tutan, taşıyan" anlamına gelen bayraktar (bayrakdar), Türkçe bayrak kelimesiyle Farsça dârdan (sahip olan) oluşmuştur; çok defa **alemдар*** ve ba-

Bayraktar
(M. Şevket
Paşa,
Osmanlı
Teşkilât ve
Kıyâfet-i
Askeriyesi,
İÜ Ktp., TY,
nr. 9391)

zan da **sancaktar*** kelimeleriyle aynı anlamda kullanılmıştır.

Osmanlılar'da gerek merkez kuvvetlerini oluşturan kapıkulu ocaklarından her bölük ve ortanın, gerekse taşra kuvvetlerinden her birliğin çeşitli renk ve şekillerde bayrakları, buna bağlı olarak bazan **bayrakçı** da denilen bayraktarları vardı. Yeniçeri ağasının maiyetini teşkil eden ağa gediklilerinden bir görevli, ocağın en büyük bayrağı olan İmâm-ı Âzam bayrağını (bk. BAYRAK) taşır ve kendisine **başbayraktar** denirdi. Padişahın özel bayraktarı olan emîr-i alem (mîrialem) özengi ağalarından olup sarayın yüksek rütbeli görevlilerindendi.

Bayraktar kıyâfet olarak ince entari üstüne kırmızı cübbe ile kırmızı şalvar giyerdi. Başına mavi bir külâh takar, bu külâhın alt kısmına beyaz sarık sarar, ayağına ise çizme giyerdi.

Osmanlı idaresindeki Arnavutluk'ta bazı kabile başkanlarına da bayraktar denirdi. Bunların mahallî idarede önemli imtiyazları vardı.

BİBLİYOGRAFYA :

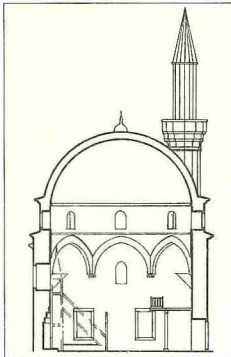
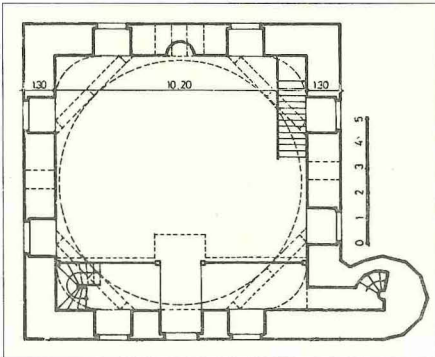
Marsigli, *Osmanlı İmparatorluğunun Askerî Vaziyeti*, s. 81; Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları*, I, 236, 290-292, 403; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, I, 406; Pakalın, I, 181; *TA*, V, 473; H. Bowen, "Bayrakdâr", *EI²* (Fr.), I, 1169.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

BAYRAKTAR CAMİİ

Kıbrıs'ta, adanın fethi sırasında surlara ilk bayrağı diken alemdarın hâtrasına yaptırılan cami.

İnşa tarihi kesin olarak bilinmeyen Bayraktar Camii'ne Şehid Alemdar Camii de denildiğine göre, Kıbrıs'ın fethi sırasında (9 Eylül 1570) Lefkoşe Kalesi'n-

Bayraklı
Cami'nin
plan ve
kesiti
(Ayverdi,
III, resim
876-877)